

УДК 271.222(497.11)-722.52:929 Атанасије, захумско-херцеговачки епископ (042)
DOI: 10.5937/sabornost2115143M
Биографски прилог

Игнатије Мидић*

Универзитет у Београду, Православни богословски факултет, Београд

Слово о блаженопочившем бившем епископу захумско-херцеговачком Атанасију

Лик и дело новопредстављеног епископа Атанасија (Јевтића) је познато, како Православном, тако и добрим делом осталом хришћанском свету. Епископ Атанасије је био по много чему различит у односу на своје савременике, како професоре тако и клирике. За њега је у шали рекао блаженопочивши митрополит црногорски Амфилохије (Радовић), иначе његов нераздвојни друг током целог живота: „И створи Бог Атанасија и пуче калуп“. Зато је врло тешко представити како његову личност, тако и његову теологију коју је он записао у многобројним својим студијама и књигама. Посебно је то немогуће у оваквом скућеном простору какав је овај чланак. Ипак, покушаћемо да, колико нам то простор дозвољава, у кратким цртама опишемо његову личност и дело.

Рођен је у селу Брдарици (западна Србија) 8. јануара 1938. године од родитеља православне вере. Основну школу је завршио 1953. у Дебрцу. Средњу богословску школу у трајању од 5 година завршио је у Београду 1958. Православни богословски факултет у Београду је завршио 1963. Још за време студија замонашен је руком Св. Јустина Ћелијског (Поповића) у манастиру Пустиња, епархија шабачко-ваљевска, уочи Ваведења 1960. У чин ђакона рукоположио га је тадашњи епископ шабачко-ваљевски Јован 1961. а у свештенички чин 1963.

По завршеном факултету и по благослову тадашњег патријарха Српског г. Германа и Светог Архијерејског Синода упућен је на постдипломске студије на теолошки факултет на Халки (цариградска Патријаршија) одакле је након шест месеци, а због тамошњих тешких политичких прилика, прешао у Атину. Пре тога кратко је боравио на Светој Гори у Грчкој. На теолошком факултету у Атини написао је докторски рад на тему: „Еклисиологија Апостола Павла по Св. Јовану Златоустом“, под руководством професора догматике и академика др Јована Кармириса. Исту је одбранио

* ignatije@bfspc.bg.ac.rs

2. јуна 1967. са одличном оценом. По завршеној дисертацији остао је још годину дана у Атини бавећи се углавном изучавањем дела светих отаца Цркве. За време свог боравка у Атини служио је у руској Цркви где је стекао и многе пријатеље, не само из реда академских професора, већ и из других слојева атинског друштва и са многима од њих је одржавао веома присне везе све до своје смрти.

У јесен 1968. одлази за Париз на Богословски институт Св. Сергија ради учења француског језика и наставка богословских студија. Након једне године изабран је од стране Професорског савета Института за професора на предметима Увод у теологију и Патрологија са аскетиком, на ком положају је остао наредне три године. Боравећи у Паризу повремено је пратио предавања на Римокатоличком теолошком факултету (Institut Catholique de Paris), као и на Сорбони из предмета Византијска књижевност (Hautes Etudes). Као професор Института Св. Сергија учествовао је на теолошкој конференцији православних теолога у Америци у Бостону (Holy Cross) септембра 1970.

По повратку из Француске у лето 1972. постављен је за управника дома студената при Богословском факултету а наредне 1973. изабран је за доцента Богословског факултета у Београду на катедри за Патрологију. Године 1983. изабран је за ванредног професора а 1987. за редовног на катедри за Патрологију. Биран је за декана Богословског факултета у два наврата: 1980/81. и 1990/91. Током рада на факултету објавио је око две стотине научних радова из разних области а највише из Патрологије. Тада је објавио и први том, из серије од пет томова, Патрологију II, 1984. За време свог професорског рада на факултету који је падао у време када је у Србији била доминантна комунистичка и материјалистичка идеологија, водио је дијалог (да не кажемо жучне расправе), на многобројним трибинама и у писаним гласилима са носиоцима ових идеологија, махом професора са других факултета, које су имале великог одјека, посебно међу младим академцима. Такође је сведочио веру својим личним примером и посебним односом према свету који је посматрао увек кроз конкретне личности и односом према њима (отуда су његова реаговања била или критичка као, на пример, према оним који су свесно пропагирали горе наведене идеологије, или похвална и оптимистичка, у зависности од тога коме се обраћао и које конкретне догађаје је имао у виду). Својим излагањима на отвореним дијалогским трибинама тадашњег Београда, надахњивао је многе младе људе за Цркву и богословље. Иако је поштовао сваког човека и његово мишљење, а посебно оне који су се одликовали честитошћу и искреном жељом да учине свет бољим, увек је истицао радикалну разлику између хуманизма и христоцентризма. За њега је људска мудрост, ма колико се чинила логичном и исправном са овоземаљске тачке гледишта, увек била само празна слама без Христа и заједнице с Њим. За њега је Христос био и почетак и крај, и само оно што се утемељи на Христу има истине у себи зато што ће вечно живети.

Свети Архијерејски Сабор Српске Цркве га је изабрао за епископа вршачко-банатског 1991. када је већ почео грађански рат у тадашњој Југославији. Ово је био нови изазов за епископа Атанасија, који је и пре тога имао бригу за страдалнике, посебно за оне који невинно страдају. Будући да у републици Србији није било рата, епископ Атанасије је хтео да буде епископ тамо где је рат већ почео како би помагао тамошњим хришћанима. Епархија захумско-херцеговачка је већ неколико деценија уназад била дата на управу митрополиту сарајевском, али будући да је сада у рату, по образложењу еп. Атанасија, сада је потребно да добије свог пастира који би својим примером сведочио присуство Цркве и Бога међу тамошњим народом, а као утеху и наду да Бог није оставио свој народ ни у овим новонасталим патњама и неприликама. Зато га је Сабор архијереја на његову личну молбу изабрао за архијереја захумско-херцеговачког, у којој је већ беснео грађански рат, 1992. Током рата је на многе начине помагао поверени му народ, сирочад је штитио и хранио, рањенике обилазио и тешио, избеглице прихватао и збрињавао, притом не гледајући ко је ко, било да је православни, било римокатолик, било пак муслиман (о чему је сведок и писац ових редова), али му је на првом месту било просвећење и освећење поверене му пастве, као и уцрковљење оних људи који то нису били. Отуда је и током ратних сукоба организовао масовна крштења, обнављао порушене Цркве и устројавао парохије рукополажући младе за свештенике. Обновио је и замрле манастире привлачећи и надањујући младе на монашки подвиг, пре свега својим монашким примером и указивањем да мимо Христа и заједнице с њим нема живота, и тако је обновио неколико монашких заједница у својој епархији. Због тешке повреде вратних пршљенова коју је доживео 1998. замолио је Сабор да га разреши управљањем епархијом што је Сабор и учинио на свом јесењем заседању 1999. године. По разрешењу остао је да живи у епархији захумско-херцеговачкој као сабрат манастира Тврдош близу Требиња, где је и остао све до свога пресељења у Господу 2021. помажући новопостављеном епископу. Ту је наставио да се бави научним радом који никад није прекидао, чак и у најгорим приликама за свој народ када је хитао да помогне страдалницима, ма где они били: у Босни, Хрватској, на Косову и Метохији, Црној Гори или на неком другом месту. Укратко, живот бившег епископа захумско-херцеговачког је било непрестано служење Богу у Христу и кроз Христа. И то због тога што је Епископ Атанасије све мерио Христом као и сам свој живот. Међутим, код њега Христос није био идеја или принцип, већ жива личност са којом је он непрестано остваривао лични однос. То значи да је Христа видео и са њим се сретао срећући се и заједничарећи са конкретним људима, пре свега са онима који су били чланови Цркве, а затим и са онима који то нису били, јер и као такви, по његовим речима, нису престали да буду „иконе Божије“.

Научна делатност блаженопочившег епископа Атанасија је попунила једну велику празнину у богословљу у Српској Цркви. Она је врло обимна

и разноврсна. Ту су преводи многих светоотачких дела, одлука Васељенских Сабора као и свештених канона, као и тумачење истих. Оквир овог чланка није довољан ни да се наброје сви његови чланци, студије, књиге као и учешће на многим међународним и месним конференцијама и симпозионима, а камоли да се износи њихова садржина и о њој дискутује и просуђује. Зато ћемо у кратким цртама да се осврнемо на његову богословску мисао и дело, надајући се да ће у будућности његова богословска мисао бити опширно и дубински истражена јер заиста то она и заслужује, као и сама личност епископа бесмртног имена — Атанасија.

Оно што карактерише богословље поменутог епископа је интензивно бављење светоотачким делима, њихово превођење на савремени српски језик, као и њихово тумачење. Тврдио је да је богословље отаца христорцентрично. О Богу се не може говорити мимо Христа и његовог учења. Јер, једино Христос открива Бога који је Света Тројица. Христос је за њега на основу светоотачког богословља Почетак и Крај свега. Међутим, он није своје богословље темељио само на историјском Христу, већ и на есхатолошком, који се као такав открива у Литургији. Отуда је и његово велико интересовање било и изучавање Литургије и литургијских текстова. Извор правог богословља по њему не може бити само Свето Писмо и светоотачка дела, већ и предања које је он поистовећивао са Светом Литургијом. Наравно, ту је и подвижништво монашког типа, о коме је доста писао, јер је и сам био монах и подвижник. За разлику од неких других, међутим, који су монаштво а самим тим и подвиг стављали у први план, и некако паралелно са Литургијом, за њега је оно било само пут и начин изграђивања црквене, односно литургијске заједнице. Тачније, средство за остварење љубавне заједнице с другим људима у Христу. Отуда је за многе било чудно кад је он често свесно кршио подвижнички, односно морални кодекс, ради остварења личне заједнице са другим личностима. Речју, богословље епископа Атанасија карактерише аутентично тумачење учења светих отаца као и предања Цркве, тј. Литургије и литургијског искуства. Приликом честих разговора које смо водили на богословске теме епископ Атанасије је из скромности говорио да он није оригинални богословски мислилац, али мисли да аутентично тумачи учење светих отаца Цркве. Ово, сматрам, показују и његова богословска дела.

Учитељу, сабрате у Христу и владико бесмртног имена Атанасије, нека ти је вечан спомен у Господу.

Ваш ученик и саделатник у архијерејском служењу Цркви Божијој, Епископ пожаревачко-браничевски ИГНАТИЈЕ.